

COSTUMUL NUPTIAL ȘI SURSELE SALE DE CERCETARE

DOI: 10.5281/zenodo.4509492

CZU: 391(478)

Doctorandă **Marina CERCAȘIN**

Premiul în domeniul studiul artelor „Maria Bieșu” pentru 2018–2019

E-mail: marinacerkashina@mail.ru

Universitatea de Stat din Moldova

THE WEDDING COSTUME AND ITS RESEARCH SOURCES

Summary. The component parts of the Moldovan wedding costume are the subject of ongoing investigation, in which the main research resource are museum collections, the results of field expeditions, identified photographs, less frequently – archives and samples of clothing or accessories. The necessity to study the Moldovan wedding costume is justified by the lack of specialized literature which would present this subject in detail and also result out of necessity to systemize the available information in several sources. Along with other objects of material culture, the articles and accessories of the wedding costume, required expertise, description, conservation, systematization and capitalization, as a part of the country's cultural heritage.

Keywords: heritage, history, museum archives, vestiges, wedding costume.

Rezumat. Piesele costumului nupțial moldovenesc constituie subiectul investigației respective, în care principalele surse de cercetare sunt colecțiile muzeale, rezultatele expedițiilor de teren, fotografiile identificate și, mai puțin, arhivele și mostrele de piese vestimentare sau accesorii. Studiarea costumului nupțial moldovenesc este oportună în lipsa literaturii de specialitate care să prezinte în complexitate și profunzime subiectul respectiv, în acest scop fiind necesară și sistematizarea informației existente în diverse surse. Deopotrivă cu alte obiecte ale culturii materiale, piesele și accesoriile costumului de nuntă necesită repertoriere, examinare, descriere, conservare, clasificare și valorificare, acestea fiind parte a patrimoniului cultural al țării.

Cuvinte-cheie: patrimoniu, istorie, arhive muzeale, vestigii, costum nupțial.

În cursa vertiginoasă a societății contemporane, problema păstrării tradițiilor și obiceiurilor de familie devine tot mai importantă grație valorii netrecătoare și mesajului esențial pe care-l perpetuează acestea de-a lungul timpului. Este îndreptățită, în contextul dat, atenția noastră acordată pieselor ce alcătuiesc ansamblul vestimentar nupțial, identificate într-un șir de colecții muzeale de nivel național și regional. În studiul dat ne-am propus să abordăm semnificația articolelor ce alcătuiesc costumul de nuntă, precum și să relevăm necesitatea repertorierii, descrierii, conservării și valorificării acestor piese ca parte integrantă a patrimoniului cultural al țării. Ca obiect de studiu am ales costumul de nuntă și accesoriiile respective atestate în diferite localități din mediul urban și rural din spațiul actual al Republicii Moldova, iar cadrul cronologic al cercetării efectuate cuprinde finele secolului al XIX-lea – începutul secolului al XXI-lea, fapt ce ne permite să identificăm și să examinăm mai multe surse de studiere a costumului nupțial.

Trebuie menționat că piese ale costumului nupțial și accesoriiile respective, atât laice cât și bisericești, au fost atestate de noi în mai multe expediții de teren, in-

clusiv în ultimii ani, identificate din fotografiile vremii, din discuțiile cu persoanele intervievate. O sursă consistentă de cercetare – foile de zestre din secolele XVIII–XIX, permit să conturăm un tablou comparativ cât se poate de distinct despre rochiile de nuntă și mai cu seamă despre podoabele miresei. Pentru perioada pe care ne-am propus să o studiem însă – secolul al XX-lea – în care foile de zestre au devenit istorie, cele mai relevante surse rămân a fi în continuare cercetările în teren, colecțiile muzeale și interviurile. Or, în colecțiile Muzeului Național de Istorie a Moldovei (MNIM), Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală (MNEIN), Muzeului Național de Artă al Moldovei (MNAM), Muzeului de Istorie a orașului Chișinău, precum și într-un șir de muzee locale, se păstrează piese vestimentare și accesorii ale ansamblului nupțial, care necesită nu doar repertoriere, ci de cele mai multe ori restaurare și conservare, pentru a fi ulterior promovate, inclusiv prezentate în cadrul unor expoziții tematice.

O sursă veritabilă de cercetare a pieselor nupțiale și a accesoriiilor caracteristice unei anumite perioade reprezintă fotografiile de epocă. În acest sens, un cuvânt greu de spus îl are istoria locală și sursele orale,

tot mai multe localități beneficiind de cercetările entuziaștilor amatori și profesioniști în elaborarea istoriei localităților sale sub aspect social, administrativ, religios, cultural etc. Pe durata studiilor realizate nu întotdeauna persoanele intervievate s-au arătat receptive în a-și prezenta costumele de nuntă, pe motiv că „a fost demult”, că rochia e deja „demodată”, că astăzi se poartă alte haine și costumele nupțiale de pe timpuri „nu mai prezintă interes”. Din cauza situației social-economice degradante, mai ales în primele decenii postbelice, multe femei nu și-au cusut rochiile pentru acest eveniment major în viața lor, optând pentru o rochie albă simplă care urma să fie purtată și la alte ceremonii după remodelare, astfel pierzându-se modelul inițial al rochiei de mireasă, prin urmare și o parte importantă din sursele originale de cercetare.

Piese de costume nupțiale au o deosebită importanță pentru valorificarea patrimoniului cultural grație participării în calitate de actanți ai întregului ceremonial nupțial desfășurat cu fast în mediul urban și cel rural, joacă un rol educațional accentuat în promovarea respectului față de valorile familiale, prin și pentru patrimoniu. Costumele de nuntă a devenit astfel un mijloc de comunicare non-verbală, de translație vizuală a informației prețioase ce ține de cultura materială și spirituală, de statutul social-economic al posesorilor într-o anumită societate.

În pofida faptului că au fost elaborate mai multe studii consacrate ceremonialului nupțial, constatăm că acestea au fost axate prioritar pe fenomenul nunții în spațiul românesc [1-7], tradițiile de nuntă din Basarabia/RSSM [8-15], muzica [16] sau pâinea [17] în cultura românească, inclusiv în obiceiurile de nuntă,

umbrind examinarea costumului nupțial din punct de vedere istoric, antropologic, artistic. Astfel, publicațiile accesibile la etapa actuală de studiu, axate nemijlocit pe vestimentația de nuntă [18, p. 19] și accesoriile corespunzătoare, sunt mai puțin numeroase [19, p. 69-75]. Însușind sursele de cercetare la subiectul costumului nupțial din secolul al XX-lea, precum și publicațiile științifice care direct sau tangențial se referă la costumele nupțiale, conchidem că este necesară colectarea minuțioasă a informațiilor pe tema abordată, verificarea datelor prezentate de persoanele intervievate și rezultatele cercetărilor în teren, coroborarea cu sursele literare și colecțiile muzeale pentru a obține ca finalitate o privire de ansamblu asupra costumului nupțial din spațiul actual al Republicii Moldova.

Un aspect valoros în studiul nostru ține de algoritmul de cercetare a costumului nupțial, fiind studiată literatura de specialitate ce ține preponderent de istoricul costumului popular (lucrări semnate atât de cercetători notorii precum Ada Zevin și M. Livșiț [20], V. Zelenciuc și M. Dimitriu [21], Emilia Pavel [22], V. Zelenciuc [23], V. Zelenciuc și Natalia Kalașnikova [24], Varvara Buzilă [25], publicațiile cu referire la accesoriile laice și religioase asociate ceremonialului nupțial elaborate de Liliana Condricova [26; 27]. Majoritatea autorilor au optat pentru clasificarea tipologică și descrierea costumului nupțial raportate la gen: costum de mireasă/costum de mire, acoperăminte de cap pentru miri și mirese, accesorii de nuntă.

Luând în considerare lipsa unui studiu complex cu referire la costumele nupțiale și componentele sale, ne-am propus să examinăm costumele nupțiale în plan diacronic, urmărind evoluția lui pe durata a mai bine

Figura 1. Costume din zonele de sud și de centru, reconstituite. Expoziția „Nunta nunților”, 20 mai–3 septembrie 2017, MNEIN.

de o sută de ani, astfel având posibilitatea în teza de doctorat (asupra căreia lucrăm) să examinăm evoluția costumului și accesoriilor în diferite localități din sudul, centrul, nordul Basarabiei/RSS Moldovenească/Republica Moldova, punând în evidență și anumite particularități regionale, condiționate de specificul social-economic și împrumuturile culturale. Acest algoritm de lucru ne permite să analizăm evoluția rochiei de mireasă, a costumului de mire, a încălțămintei, acoperimintelor de cap, a podoabelor asociate ceremonialului nupțial, reliefând piesele de patrimoniu, pierderea sau omiterea la anumite etape a unor elemente tradiționale (de exemplu, interzicerea cununiiilor religioase în perioada sovietică) și reconstituirea, la etapa actuală, a unor piese și obiceiuri prin încadrarea lor în spectacolul bine regizat cum este nunta, un moment de mare însemnătate în riturile de trecere ale omului.

Un pas important sub aspectul valorificării muzeale a pieselor din patrimoniu a fost realizat de colectivul MNEIN în anul 2017. În contextul desfășurării Noptii Europene a Muzeelor, precum și pentru evocarea obiceiurilor nupțiale, în perioada 20 mai – 3 septembrie 2017, a fost vernisată expoziția „Nunta nunților... (din patrimoniul MNEIN)”, care a integrat în sălile expoziționale piese vestimentare și accesorii ce fac parte din ritualurile nupțiale, în primul rând, costumul de mire și de mireasă din diferite localități, fotografii de epocă, piese de cult și cele de podoabă etc. (figura 1)* [28]. La etapa actuală de cercetare dispunem de mai multe informații cu referire la costumul nupțial din colecțiile muzeale din țară. În articolul de față venim cu exemple sumare din colecțiile muzeale existente, urmând ca în publicațiile ce urmează să ne concentrăm atenția pe descrierea nemijlocită a costumelor de nuntă care se află în custodia muzeelor din Republica Moldova.

De cele mai dese ori, la ceremonialul nupțial desfășurat în mediul rural se ținea cont de toate tradițiile și obiceiurile de nuntă specifice unei anumite regiuni. În mediul urban însă nu erau atât de rigid respectate aceste obiceiuri, de unde și diferențele, inclusiv la capitolul costum nupțial și accesorii de nuntă. În unele sate se mai păstra obiceiul, în special printre persoanele mai în vârstă, de a veni la nuntă în straie naționale. Astăzi suntem martorii renașterii acestor tradiții, transpusă inclusiv în rochia de mireasă inspirată din ia tradițională, devenită un simbol al identității naționale, deși a suferit diverse modificări și interpretări, la fel ca și decorul tradițional. De menționat valoarea unică și irepetabilă a costumelor nupțiale specifice anumitor zone ca purtătoare de limbaj de comunicare a tradițiilor

ilor străvechi, mărturia unui proces continuu de creație, fiecare costum fiind irepetabil ca proporție, model, culoare și ornament.

După cum am accentuat anterior, expedițiile etnografice de teren constituie sursa cea mai consistentă de colectare a informațiilor despre costumul nupțial. În timpul acestor expediții este inevitabilă vizitarea muzeelor naționale și a celor cca 120 de muzee înregistrate oficial la Ministerul Educației, Culturii și Cercetării [29; 30], instituții ce activează în baza unor acte normative aprobate [31], precum și examinarea, în măsura posibilităților, a colecțiilor private, a celor încă neînregistrate, a unor muzee din cadrul instituțiilor de învățământ care abia se află la începuturile formării colecției ce ar reflecta complex istoria locală. De regulă, asemenea muzee devin și surse de identificare a intervievaților/respondenților pentru a extinde informațiile cu referire la obiectul de studiu. Muzele locale, de regulă, se bazează pe entuziasmul profesorilor de istorie sau celor care aspiră să păstreze tradițiile locale pentru a le transmite generațiilor ce urmează. Un exemplu relevant în acest sens este casa-muzeu „Casa părintească” din satul Palanca, raionul Călărași, gestionată cu pasiune de Tatiana Popa [32]. Unele muzee locale posedă piese rare, de unicat, devenind, totodată, centre de educație estetică, precum Complexul de Meșteșuguri „Artă Rustică”, fondat din inițiativa meșterului popular Ecaterina Popescu [33].

Practic, documentările noastre s-au desfășurat în mai multe muzee locale care au o pondere specială, demonstrând particularitățile vieții cotidiene dintr-o anumită localitate, specificul portului, tradițiile nupțiale, diferențele conferindu-i o individualitate și farmec aparte. În baza acestor aspecte poate fi urmărită evoluția obiceiurilor și a costumului de nuntă, interferențele și împrumuturile culturale. Asemenea muzee, centre de cultură și educație, devin cu timpul promotori ai tradițiilor, oferind și noi locuri de muncă, dar și posibilități de dezvoltare a turismului la nivel local. De asemenea, piesele vestimentare nupțiale devin actanți principali nu doar ai expozițiilor tematice, dar și ai unor reprezentări teatrale, reconstituiri ale tradițiilor și obiceiurilor din partea locului.

O mostră reprezentativă de costume de mire și mireasă, în variantă scenică stilizată, a găzduit expoziția „Bijuteriile Jocului”, dedicată aniversării a 75-a a Balletului Național „JOC”, vernisată la 21 august 2020 la Muzeul de Istorie a orașului Chișinău (figura 2) [34]. Compoziția coregrafică „Nunta Moldovenească”, emblematică în istoria Ansamblului „JOC” pentru care în anii 1970 au fost confecționate costumele nupțiale ale mirelui și miresei, reflectă tradițiile și ritualurile ceremonialului de nuntă tradițional moldovenesc. Cos-

*Fotografii de Liliana Condricova.

Figura 2. Costume folosite în compoziția coregrafică „Nunta Moldovenească”, anii 1970, Baletul Național „JOC”.

tumul reprezintă o stilizare a elementelor tradiționale cu cele moderne. Este confecționat din stoffe albe cu accente de culoare ale broderiei albastre deschis și fir metalic argintiu. În ținuta miresei se reflectă tradiția „gătelii” la nuntă cu veșminte caracteristice costumului popular, individualizate prin broderiile cu ornament tradițional de culoare sinilie. Rochia din pânză albă este decorată bogat cu broderie pe piepti, mânecă și la poale, iar peste rochie se prindea în talie cu cingătoare catrința, brodată și ea la poale. Completează imaginea coronița din mărgelile și fatin și tradiționalul voal cu marginile fin brodate. Costumul mirelui, conceput pentru a crea o imagine scenică expresivă, este constituit din cămașa tradițională decorată cu broderii, pantaloni clasici cu dungă prinși în talie cu brâu și sacou clasic brodat la tivuri.

Documentarea în teren (Muzeul de Istorie și Etnografie din s. Stârcea, Glodeni, fondat în anul 2004; Muzeul de Istorie și Etnografie din or. Ungheni, fondat în anul 1967; Muzeul în devenire al satului Cărbuna, Anenii Noi; Muzeul Național Găgăuz de Istorie și Etnografie „D. Cara-Ciobanu” din s. Beșalma, Comrat, fondat în anul 1969; Casa-muzeu „Casa părintească” din s. Palanca, Călărași; Muzeul de Istorie și Etnografie din s. Sadaclia, Basarabeasca, fondat în anul 2007; Casa-muzeu „Alexandru Donici” din s. Donici, Orhei, fondată în anul 1976 și transmisă în 2019 în administrarea MECC, în calitate de filială a Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” [29; 30] ș.a.) a pus în evidență colecții valoroase de articole

Figura 3. Rochie de mireasă, anii 1970. Muzeul satului Cărbuna, Anenii-Noi.

le vestimentare, accesorii, încălțăminte, piese de cult, fotografii de epocă prezentate în sălile expoziționale.

Tradiția de a păstra rochia de mireasă în familie face posibilă identificarea și cercetarea acestor vestigii, deși. În colecția Muzeului satului Cărbuna, raionul Anenii-Noi (figura 3), se păstrează o rochie de mireasă autentică din anii 1970, realizată din stofă albă, cu siluetă dreaptă, guler răsfrânt, mânecă lungă și un minim de decor, alcătuit din volănașele fine pe marginea gulerului și la terminația mânecii. Costumul miresei în tradițiile moldovenești era completat de accesorii expresive, precum cununa, voalul, buchetul miresei, din bijuterii se foloseau mărgelile și salbe, cercei, inele, brațări, în raport cu acestea rochia propriu-zisă desori fiind modestă în decor.

Cea mai importantă și relevantă categorie de piese muzeale ce fac parte din ansamblul nupțial constituie, indiscutabil, rochia de mireasă și costumul de mire, completate de diferite accesorii în vogă [35, p. 22-25]. Pentru a expune rochiile de mireasă se folosesc umezașe, manechine improvizate și doar în rare cazuri, în cadrul muzeelor naționale (MNEIN), se folosesc manechine profesionale pentru croitorie și expunere. De altfel, problema apariției și evoluției manechinilor și-a găsit reflectare în mai multe surse [36, p. 250-255]. Această modalitate de demonstrare a pieselor vestimentare, implicit, a costumului de nuntă, permite vizualizarea integrală a modelului pe figură, examinarea în detaliu a stoffei și elementelor decorative, a texturii și a ornamentelor sofisticate alb pe alb.

În spațiul expozițional al muzeelor din Republica Moldova au fost identificate un șir de piese de cult ce țin de cununia religioasă – icoana de cununie, cununa, coronița miresei, inelele de cununie, crucea ș.a. Și în acest caz, utilizarea experienței saloanelor de mariaj de astăzi este binevenită în prezentarea în cadrul muzeelor a unor asemenea accesorii precum acoperămintele de cap (diadema, coronița de flori), mănușile albe, inelele de logodnă sau verighetele de cununie, mărgelile de perle, considerate tradițional pietre organice ce simbolizează inocența și candoarea în ziua nunții. În mai multe muzee au fost descoperite icoane de cununie în care sunt încadrate cununile de ceară ale miresei, fenomen specific mai ales pentru ultimele decenii ale secolului al XIX-lea – primele decenii ale secolului al XX-lea. Asemenea icoane sunt donate de proprietari bisericilor sau muzeelor din localitate, devenind o sursă importantă de cercetare [26; 27].

Acoperământul pentru cap al miresei este un atribut obligatoriu al ținutei, care în anumite perioade de timp ia forme și proporții diferite. De obicei, se constituie din coroniță/cunună și voal, ale căror tradiții sunt vechi. Podoabele pot fi variate, în funcție de localizarea geografică și tradițiile locale. Cununile sunt podoabe ocazionale și au rolul să marcheze momentul special al căsătoriei, la executarea acestora fiind folosite diferite materiale: bumbac, borangic, pene, flori, frunze, monede, cei mai înstăriți apelând la materiale de import: mărgelile, fir metalic, dantele. Exemplare autentice de cununii se păstrează în diverse colecții muzeale, unele dintre acestea fiind integrate în icoanele de cununie, aidoma celei din colecția muzeului s. Stârcea, Glodeni (figura 4).

Un rol aparte în studierea costumului nupțial joacă fotografia de nuntă ce immortalizează somptuozitatea și strălucirea acestui eveniment festiv, de asociere a doi tineri, a două familiei, de schimbare a statutului de mireasă în tânără gospodină [37, p. 31-33]. În cadrul mai multor muzee, dar și în colecții private, în timpul

expedițiilor de teren au fost identificate fotografii de epocă care au devenit o sursă valoroasă de studiu al pieselor nupțiale. Deseori, aceste fotografii reprezintă o transpunere artistică a momentului prin viziunea unui anume fotograf [38, p. 147-162]. Astfel, fotografiile de nuntă ce posedă indiscutabil un anumit cod vizual, au devenit pentru studiul nostru un model de narațiune, prin prisma cărora putem urmări evoluția rochiei de mireasă și a costumului de mire-

Fotografiile de nuntă din diferite zone geografice de pe teritoriul Moldovei, datând din secolul al XX-lea, prezintă cupluri îmbrăcate în vestimentație de nuntă modernă la timpul respectiv. Astfel, un costum nupțial modern tindea să corespundă ca formă, linii de siluetă, cromatică și elemente decorative, tendințelor dictate de moda europeană. Fotografiile identificate în colecțiile muzeale prezintă cupluri în straie de nuntă specifice timpului și mediului în care a fost surprins momentul. Sunt surprinse cupluri din mediu rural în costume modeste, cu siluetă dreaptă, cu minim de decor, conservative ca tradiție și prejudecăți, (figura 5), cupluri în costume moderne, libere de prejudecăți, marcând eleganță și rafinament (figura 6) ș.a. O eleganță aparte prezintă costumele nupțiale de modă europeană, identificate în baza fotografiilor de nuntă din colecția muzeului s. Stârcea, având în vedere că această localitate este mixtă, fiind fondată de familii migrate din Polonia la finele secolului al XIX-lea (figura 7).

Studiul fotografiilor de nuntă poartă un caracter interdisciplinar, îmbinând în sine cercetarea diacronică și sincronică a costumului nupțial, evoluția artei fotografiei, ceea ce implică anumite studii în istoria artei, antropologia culturală, sociologia, psihologia etc. Examineate în ansamblu, aspectele vizate permit studierea complexă a fenomenului costumului nupțial, luând în considerare caracterul descriptiv și cel conceptual, dar și cel dinamic și sintetic al fenomenului. De asemenea, pe timpuri, fotografiile de nuntă, în lipsa altor mijloa-

Figura 4. Cununi de mireasă: Muzeul „Casa părintească” din s. Palanca, Călărași; Muzeul s. Stârcea, Glodeni.

Figura 5. Fotografia de nuntă a unui cuplu, sec. XX, Muzeul s. Cărbuna, Anenii Noi.

Figura 6. Fotografia de nuntă a unui cuplu, sec. XX, Muzeul s. Beșalma, Comrat.

Figura 7. Fotografia de nuntă a unui cuplu, sec. XX, Muzeul s. Stârcea, Glodeni.

ce de informare decât presa periodică și revistele de modă, au devenit o sursă de promovare a noilor tendințe în materie de rochii de mireasă, coafuri, articole de bijuterie. Aceste aspecte se resimt în special atunci când abordăm problema evoluției costumului nupțial și a fotografiilor de nuntă în perioada sovietică, marcată de propagandă, cenzură și a unui mod de viață și de vestimentație dictat, controlat și promovat la nivel de stat prin intermediul revistelor oficiale, al Caselor de Modă deschise în practic toate orașele mari la nivel unional. În așa fel, fotografiile de nuntă, identificate în mai multe muzee și colecții private, fixează ambianța unei epoci istorice, tendințele în materie de port nupțial și accesorii de nuntă, transmit stilul și spiritul epocii, devenind surse importante de cercetare. Un compartiment aparte se referă la fotografiile de nuntă ale familiilor moldovenilor deportați în Siberia, devenind mărturii incontestabile ale urmării consecvente, fie și în condiții dificile, ale datinilor strămoșești.

Pe baza acestor fotografii poate fi reconstituit portul nupțial dintr-o anumită perioadă și și sesizată diferența între costumele din mediul orășenesc și cel din mediul sătesc, urmărit cum au evoluat proporțiile rochiilor de mireasă, tipul țesăturilor și a ornamentelor folosite pentru rochiile de mireasă, acoperimintele pentru cap, accesoriile ce posedă un puternic simbolism. Cât privește culorile preferate, subliniem că deși albul imaculat se consideră culoarea tradițională a miresei inocente, preferințele au variat între nuanțe de roz pal, piersic, bej natural, culoarea fildeșului, culoarea devenind un mijloc de comunicare expresivă în vestimentație și inclusiv în ceremonialul de nuntă.

Pentru o bună păstrare și perpetuare în timp a informației, aceste fotografii necesită restaurare artistică, digitizare, formarea unei baze de date pe suport de hârtie și electronic, conservare și valorificare muzeală prin realizarea unor expoziții tematice fie și virtuale (în condițiile pandemice), aranjarea în albume de fotografii, precum și completarea fondului de fotografii ale timpului.

În concluzie vom sublinia faptul că piesele costumului nupțial (rochia de mireasă, costumele de mire, accesoriile și podoabele corespunzătoare) sunt parte integrantă a patrimoniului cultural care necesită a fi catalogat, examinat, restaurat la necesitate și valorificat atât sub aspect științific, cât și cultural, muzeal, turistic. Au fost identificate un șir de cercetare a costumului de nuntă pentru a fi reconstituit un tablou de ansamblu al evoluției costumului în secolul al XX-lea, fiind abordat un algoritm aparte de cercetare, diferit de cel susținut de mai mulți etnologi și culturologi cu referire la costumele populare. Totodată, în ultimul timp, obține o deosebită relevanță problema conservării pieselor de patrimoniu, implicit ale celor legate de ritualurile nupțiale din diferite localități ale Republicii Moldova. Mai mulți colecționari amatori s-au concentrat pe colectarea celor mai valoroase piese, devenind dificilă nu doar muzeificarea lor ca un bun al societății, ci și studierea pieselor aflate în colecțiile private. În contextul patrimonializării și digitizării patrimoniului cultural, considerăm că repertorierea articolelor ce fac parte din costumele de nuntă este iminentă pentru a veni cu sugestii și propuneri de conservare, promovare și valorificare a acestor piese ca parte a patrimoniului cultural al țării.

BIBLIOGRAFIE

1. Marian S.Fl. Nunta la români: st. istorico-comparativ etnografic. București: Saeculum, 2000. 576 p.
2. Evseev I. Simbolica nunții românești. București, 1993. 198 p.
3. Datcu M. Obiceiuri de nuntă basarabene. În: Datini, 1994, nr. 3-4, 43 p.
4. Noica C. Nunta la români. Antologie din poezia ceremonialului de nuntă. București: 1997. 282 p.
5. Călărășu C. Obiceiuri românești de nuntă. București: Editura Universității, 1999. 284 p.
6. Gorovei A. Datinile noastre la naștere și la nuntă. București: Paideia, 2002. 149 p.
7. Ciubotaru S. Obiceiuri nupțiale din Moldova. Iași: Editura Univ. „Alexandru Ioan Cuza”, 2009. 782 p.
8. Zelenchuk V.S. Ocherki moldavskoi obriadnosti XIX – nach. XX vv. Kishinev: Kartia Moldoveniaske, 1959.
9. Hâncu A.S., Zelenciuc V.S. Folclorul obiceiurilor de familie. Chișinău: Știința, 1979. 310 p.
10. Băieșu N. Folclorul ritualic și viața. Chișinău: Știința, 1981. 106 p.
11. Ghimpu S. Nunta și alte obiceiuri moldovenești. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1990. 118 p.
12. Șișcanu E. Nunta ca rit de trecere. Studiu de caz. Nunta cehilor din Moldova. În: Bul. Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. Ser. nouă. Etnografie și Muzeologie. 2009, nr. 11, p. 79-96.
13. Ciocanu M. Tradiția nunții în satele din raionul Rezina. În: Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. Ser. nouă. Etnografie și Muzeologie. 2010, nr. 13, p. 73-85.
14. Cojocaru L. Tradiția de nuntă în comunitățile de basarabeni deportați în Siberia și Kazahstan. În: AKADEMOS, 2018, nr. 2, p. 132-139.
15. Cojocaru L. Obiceiuri și moravuri privind castitatea miresei în comunitatea tradițională din Basarabia. În: Revista de etnologie și culturologie, 2019, nr. XV, p. 57-66.
16. Badrajan S. Muzica în ceremonialul nupțial din Basarabia. Cântecul miresei. Chișinău: Epigraf, 2002. 220 p.
17. Buzila V. Pâinea: aliment și simbol: experiența sacralului. Chișinău: Știința, 1999. 373 p., lucrare reeditată în anul 2019 : Buzilă V. Pâinea, aliment si simbol. Experiența sacralului, București: Editura Gastroart, 2019. 352 p.
18. Postolachi E. Costumul de nuntă. În: Femeia Moldovei, 1994, nr. 1, p.19.
19. Condraticova L., Cercașin M. Ceremonialul nupțial: accesorii laice și de cult religios. În: Dialogica, 2020, nr. 1, p. 69-75.
20. Portul național moldovenesc. Sub red. Zevina A., Livshic M. Kishinjeu: Kartja moldovenjaskje, 1960. 29 p.
21. Zelenchuk V., Dimitriu M. Costumul național moldovenesc. Kishinjeu: Timpul, 1975. 61 p.
22. Pavel E. Portul popular moldovenesc. Iași: Junimea, 1976. 208 p.
23. Zelenchuk V. Moldavskij nacional'nyj kostjum. Kishinev: Timpul, 1985. 143 p.
24. Zelenciuc V., Kalașnikova N. Vestimentația populației orășenești din Moldova (secolele XV–XIX). Chișinău: Știința, 1993. 128 p.
25. Buzilă V. Costumul popular din Republica Moldova. Ghid practic. Chișinău, 2011. 170 p.
26. Condraticova L. Arta bijuteriilor din Moldova. Iași: Lumen, 2010. 286 p.
27. Condraticova L. Arta metalelor din Basarabia. Chișinău, 2017. 384 p.
28. Expoziția „Nunta nunților... (din patrimoniul MNEIN)”. [on-line] <http://www.muzeu.md/2017/05/14/expozitia-nunta-nuntilor-din-patrimoniul-mnein/> (vizitat la 06.12.2020).
29. [on-line] <https://mecc.gov.md/ro/content/muzee> https://mecc.gov.md/sites/default/files/registru_lor_actualizat_iulie_.pdf (vizitat la 06.12.2020).
30. [on-line] <http://icom-moldova.mini.icom.museum/icom-moldova/muzeele-moldovei/> (vizitat la 6 decembrie 2020).
31. A fost aprobat cadrul normativ privind punerea în aplicare a Legii muzeelor nr. 262/2017. [on-line] <https://mecc.gov.md/ro/content/fost-aprobat-cadrul-normativ-privind-punerea-aplicare-legii-muzeelor-nr-2622017> (vizitat la 06.12.2020).
32. Casa părinteasca. [on-line] <https://casaparenteasca.wordpress.com/contact/> (vizitat la 06.12.2020).
33. [on-line] <https://rusticart.md/istoria-arta-rustica/> (vizitat la 06.12.2020).
34. La Chișinău a fost inaugurată o expoziție de costume și fotografii ale Ansamblului Național de Dansuri Populare „Joc”. [on-line] <http://tvrmdomoldova.md/cultura/la-chisinau-a-fost-inauguranta-o-expozitie-de-costume-si-fotografii-ale-ansamblului-national-de-dasuri-populare-quot-joc-quot/> (vizitat la 06.12.2020).
35. Cercașin M. Piesa vestimentară fundamentală din costumul nupțial – rochia albă de mireasă. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători. Ediția 6, Vol. 2, 2017, p. 22-25.
36. Kalashnikova O. Maneken – iskusstvo prezentacii kostjuma. Kul'tura mody: ot vitriny univermaga do jekspozicii muzeja. În: Moda i dizajn: istoricheskij opyt, novye tehnologi. Materialy mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii, Sankt-Peterburg, 24-27 maja 2016 g. Sankt-Peterburg, 2016, p. 250-255.
37. Cercașin M. Fotografia ca sursă de studiere a costumului nupțial. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători, Ediția 7, Vol. 2, 2018, p. 31-33.
38. Dohot M. Stil și eleganță în fotografia basarabeană în cea de-a doua jumătate a secolului XIX. În: Tyragetia, 2017, nr. 2, p. 147-162.